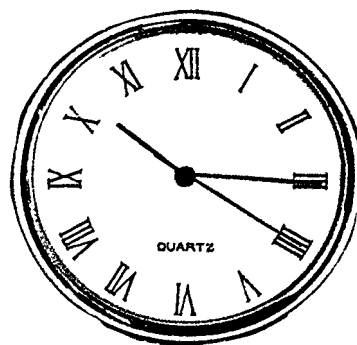

Sprogminuttet 1995

I de tidligere årgange af *Ord & Sag* har vi optrykt korte indslag om østjyske dialektord, oprindeligt leveret til Århus Nærradio. Her følger endnu ét:

Nøds (udtalt *nøss*) er et karakteristisk østjysk ord, som mange sikkert endnu kender: det er den almindelige betegnelse for kostalden i et stort østjysk område fra Vejle Fjord til Skagen. Ordet er oprindelig en sammensætning. Førsteleddet *nød* (udtalt med kort ø) betyder kreatur, og det har været brugt i mange dialekter helt op til vor tid, hyppigst i forbindelsen *ungnød* (udtalt fx *owner*) = ungkreatur; *s*-et i *nøs* er den eneste rest af det andet sammensætningsled *hus*; en tilsvarende reduktion af *hus* har vi i bryggers (der jo kommer af *brygger-hus*). I ældre sprog var *hus* ikke nødvendigvis betegnelse for en selvstændig bygning, men kunne også (som i *nøds*) bruges i betydningen 'rum' el. 'del af bygning'.

Men lad nu en Jysk Ordbogs meddelere komme til orde – som eksempel på de gode og levende spørgelistebesvarelser, vi stadig modtager: Det drejer sig om ordene **glose** og **smuppe**:

Forskellige gamle, barnefødte og opvoksede her, kender ordet *glose* eller *glows* i betydningen 'slikke et pillet æg rent for pletter, så de blev mere glinsende'. I min ungdom lå der en lille landkro lidt øst for Tarm station. Da krokonen fik ros for et fad fine 'pillede' æg, kvitterede hun med disse ord: *A hår osse sjel gloost dem hwæjen* (= hver og ét). Selskabet, deriblandt min hjemmelsmand, tabte lysten til æg!

Så er der *smopp*. I min hjemegn ved Ringkøbing hørte jeg engang, at man sagde om en gammel tandløs kone: *Hun er gue til at smopp æg*. Ved smupning lod man æggene glide et par gange ind og ud af munden, altså en grundigere 'rengøring' end glosning. En sugende læbelyd brugtes også som kærlig kalden ad fx hunde og heste: *Smop ad æ hund, så gør den dæ ett nowet!* (= så gør den dig ikke noget).